

**A.N.O. – Asociace nestátních organizací
poskytujících adiktologické a sociální služby
pro osoby ohrožené závislostním chováním**

Vážení kolegové,

A.N.O. je dobrovolná, profesní, odborná, nezávislá a nepolitická asociace, která slouží jako střešní organizace především nestátních organizací poskytující adiktologické a sociální služby pro osoby ohrožené závislostním chováním. Sekce primární prevence A.N.O. (dále jen Sekce PP A.N.O.), jejíž jménem vám píši, obnovila svojí činnost dne 19. 1. 2011. Pravidelně se schází nad tématy z oblasti primární prevence rizikového chování. Během společných setkání dochází ke sdílení zkušeností a ukázkám manuálů, zpracovávání témat souvisejících s prevencí rizikového chování a vytváření odborných stanovisek. Sekce vychází z příkladů dobré praxe, z Národní strategie Primární prevence rizikového chování dětí a mládeže (aktuálně na období 2013 - 2018), ze Standardů odborné způsobilosti poskytovatelů programů školské primární prevence rizikového chování a z odborných zkušeností svých členů. Svou činností se snaží přispívat ke zvyšování odborné úrovně tohoto oboru v ČR.

Rádi bychom vyjádřili své **stanovisko k projektu "Protidrogového vlaku - Revolution train"**. Zastáváme názor, že **tento projekt spadá do kategorie neefektivní primární prevence** a využívá zastaralé metody a přístupy, nezapadající do dlouhodobé celonárodní strategie. Tyto metody a přístupy jsou na základě odborných výzkumů v oblasti primární prevence rizikového chování považovány za neefektivní, návodné a v některých případech i ohrožující směrem k cílové skupině dětí a mladistvých.

Toto naše tvrzení stavíme na našich dlouholetých odborných zkušenostech, nejnovějších poznatcích z výzkumů, odborné literatury, východisek Evropského monitorovacího centra pro drogy a drogovou závislost (dále jen EMCDDA), Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) a Kliniky adiktologie 1.LF UK. Vycházíme také z přímé návštěvy Revolučního vlaku předsedkyně Sekce PP A.N.O.

Odborné informace na, kterých stavíme:

EMCDDA uvádí: "Prevence staví na socializaci, kde hlavním cílem je **individuální rozhodování, se zaměřením na sociálně vhodné chování**. Jeho cílem není pouze zabránit užívání drog, ale také oddálit zahájení, snížit její intenzitu nebo zabránit eskalaci do problémového užívání. Socializace je proces přenosu kulturně přijatelných postojů, norem, přesvědčení a chování, a reaguje na tyto podněty odpovídajícím způsobem s dostatečným sebeovládáním. Obecný názor drogové prevence, a to zejména u laické veřejnosti, se skládá z informování (varování) mladých lidí o účincích (nebezpečích) užívání drog. Prevence je pak často ztotožňována s kampaní v médiích. **V současné době není prokázáno, že pouhé poskytování informací o účincích drog nebo masové mediální kampaně, by měly dopad na užívání drog** nebo vliv na celou cílovou skupinu dětí a mladistvých. Ve skutečnosti výzva drogové prevence spočívá v zaměřením se na **pozitivní změnu chování, postojů, hodnot a životní styl** dětí a mladistvých. To vše probíhá díky multioborovému přístupu v oblasti prevence, která pracuje s jejich **sociálními normami, interakcemi s vrstevníky, životními podmínky a jejich vlastními rysy osobnosti**. Tento názor se odráží také v moderních preventivních přístupech, které mají za cíl snížení rizikového chování v souvislosti s návykovými látkami (www.emcdda.europa.eu/)".

Dále podle posledních výzkumů a **odborné literatury je za neefektivní prevenci** považováno pouhé poskytování zdravotních či jiných typů informací o daném typu RCH; **zastrašování, zakazování, přehánění následků užívání, moralizování** a v nespolední řadě afektivní výchova postavená pouze na emocích a pocitech (Miovský, M., Zapletalová, J., Skácelová, L.: Zásady efektivní prevence rizikového chování u dětí a mládeže in Primární prevence rizikového chování ve školství, 2015).

Standardy odborné způsobilosti pro poskytování programů školské prevence říkají, že program musí být: **součástí širšího systému primárně preventivního působení**, využívat mezioborového přístupu, odpovídat potřebám stanovené cílové skupiny a podporovat ji v dosažení optimálního

A.N.O. – Asociace nestátních organizací
poskytujících adiktologické a sociální služby
pro osoby ohrožené závislostním chováním

tělesného, duševního a sociálního zdraví a kvality života, být pravidelně hodnocen a v případě potřeby modifikován. Program je **komplexní**, zahrnuje také oblasti úzce související s prevencí daného typu rizikového chování, respektuje **princip vyváženosti podávaných informací s ohledem na nejnovější odborné poznatky**. Zachovává vnitřní (jednotlivá témata na sebe navazují a vzájemně se doplňují) i vnější kontinuitu (např. začlenění programu do systému prevence ve škole nebo regionu), **respektuje celkový kontext poskytovaných programů primární prevence**, vycházejí ze znalosti daného prostředí (např. specifika daného regionu/lokality, atmosféra, převládající postoje), je zaměřen na ty protektivní a rizikové činitele, které lze programem skutečně ovlivnit; je flexibilní - reaguje na aktuální potřeby cílové skupiny, přizpůsobuje se novým trendům v oblasti daného rizikového chování. (Miovský, M. et al: Standardy odborné způsobilosti poskytovatelů programů školské primární prevence rizikového chování, 2013).

Revolution train nevyužívá uvedené strategie Evropského monitorovacího centra pro drogy a drogovou závislost, neřídí se efektivními principy prevence a nevychází z podporovaných metod MŠMT. Projekt **využívá zastaralých metod a nereflektuje vývoj v oblasti primární prevence rizikového chování**.

23. dubna 2007 došlo ke Společnému tiskovému prohlášení k preventivnímu projektu **Revoluční vlak („Revolution Train“)** vydané Centrem adiktologie Psychiatrické kliniky VFN a 1. LF UK v Praze (dnes Klinika adiktologie 1.LF UK) společně s: A.N.O., Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR MŠMT, Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti a Redakce časopisu Prevence. "Autoři projektu chybně uvádějí, že jejich projekt je nový a originální. V některých zemích podobné programy v minulosti proběhly a byly zastaveny právě pro velmi špatné výsledky. Na podobných principech vznikly např. **také dva belgické projekty**. První z nich byl realizován jako vlak (pod názvem „Key Train“), který jezdil mezi městy a představoval poměrně velmi moderně pojatý edukativně orientovaný preventivní program. Druhý program místo vlaku využíval autobus a pod názvem „Preventive Bus“ jej realizovala organizace „Life Education“. **Oba projekty byly po několika letech zastaveny, neboť evaluace u obou jednoznačně prokázala zcela neuspokojivou efektivitu, nepřiměřeně vysokou nákladnost a značné nároky na organizaci**. Mimochodem oběma těmto belgickým projektům byla mj. také vyčítána **nesystematičnost, vytrženost z kontextu, nezajištěná návaznost**, chybně aplikovaný princip interaktivity a další nedostatky, **které se objevují právě u projektu „Revolution Train“** (<http://www.adiktologie.cz/cz/articles/detail/172/988/>)".

Naším stanoviskem bychom rádi upozornili na používání neúčinných nástrojů v oblasti školské prevence a zároveň **bychom rádi apelovali na všechny instituce**, které se podílí na zprostředkovávání programů pro žáky, aby **přestali používat neúčinných prostředků v prevenci rizikového chování** a vycházeli z národní strategie, využívali doporučení MŠMT a jeho stanoviska ze dne 10.11.2015. Za účinné programy primární prevence považujeme programy, které jsou dlouhodobé, systematické, využívají komplexní práci s dětmi a mladistvými, využívají KAB model, jsou pozitivně orientovány a nabízejí pozitivní alternativy životního stylu v dané cílové skupině, kde je také zohledněn věk a míra rizikovitosti. Obecně jsou programy zaměřeny na zdravý životní styl. Tento přístup může zabezpečit pouze přímá interaktivní práce s dětmi a mladistvými, kdy dochází k přímým reakcím na potřeby a podněty cílové skupiny. Tyto potřeby a podněty jsou zohledňovány a využívány při další návazné a dlouhodobé práci s danou cílovou skupinou. Myslíme si, že věnovat úsilí, čas i finance, bychom měli na efektivní způsob práce s dětmi a mládeží, které jsou výzkumně a evaluačně prokázány. Tak jako se o to snažíme my.

Za Sekci primární prevence A.N.O.
Předsedkyně
Mgr. Helena Fialová

V Praze dne 10.12.2015